

A black and white photograph of a person's silhouette standing on a wide staircase, looking away from the camera towards a large window at the top of the stairs. The person is holding a bag. The ceiling has a grid pattern with recessed lights.

RIIKA NYKÄNEN

LAPSET JOTKA TAPPOIVAT

**ALAIKÄISTEN HENKIRIKOKSET
SUOMESSA**

DOCENDO

RIIKA NYKÄNEN

LAPSET JOTKA TAPPOIVAT

ALAIKÄISTEN HENKIRIKOKSET
SUOMESSA

DOCENDO

Ensimmäinen painos

© Riika Nykänen ja Docendo 2026
Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

Kannet: Jarkko Lemetyinen
Kannen kuvat: Adobe Stock, Unsplash
Taitto: Keski-Suomen Sivu Oy

ISBN 978-952-850-876-2

Painettu EU:ssa
Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@docendo.fi

Sisällysluettelo

Esipuhe	9
1. Henkirikokset 1980-luvulta 2020-luvulle	13
Helsinki 1980 – Murha alikulkutunnelissa.....	13
Alaikäisten henkirikokset ennen ja nyt.....	20
Alaikäisten muu väkivalta	26
2. Kun alakouluikäinen tappaa.....	29
Helsinki 1984 – Kannelmäen bunkkerisurma	29
Vantaa 1986 – Länsimäen ampuminen.....	34
Alaikäiset henkirikosten tekijöinä	36
3. Mikä tekoja yhdistää?.....	39
Kotka 1998 – 14-vuotiaan pojan surma	39
Alaikäisten tekemien henkirikosten piirteitä.....	45
Tekijätyypit ja tekoja yhdistävät seikat	51
4. Mielenterveyden häiriöt ja väkivalta	55
Hyvinkää 1998 – Saatanaan liitetty paloittelumurha.....	55
Käytöshäiriö ja antisosiaalinen persoonallisuushäiriö	63
Lapsen tunnekylmyys	67

Psykopatia.....	71
Nuoruusiän psykoosi.....	75
Tunnekyllmyys ja antisosiaalinen käyttäytyminen periytyvät.....	77
Huolestuttavaan käytökseen puuttuminen.....	80
5. Päihteiden vaikutus.....	83
Turku 1999 – Vappupuukotusten sarja.....	83
Päihteiden vaikutus alaikäisiin	89
6. Varoitusmerkit ja riskitekijät	93
Kerava 2001 – Serkusten kaksi surmaa.....	93
Ongelmakierre ja ennakoivat merkit.....	102
7. Ryhmässä tehdyt rikokset.....	109
Loppi 2001 – Heinojen kaksoismurha	109
Ryhmädynamiikka ja roolit rikoksissa.....	118
8. Sisarusten välinen väkivalta	123
1999 Riistavesi ja 2006 Kurikka – Kaksi sisarussurmaa.....	123
Henkirikolliset ja mediajulkisuus	126
9. Tytöt ja naiset tekijöinä.....	131
Seinäjoen 2015 – Teinitytön mustasukkaisuusmurha	131
Naisten ja tyttöjen väkivaltarikokset.....	135
10. Lapsuusajan kaltoinkohtelu.....	143
Muhos 2015 – Perhekodein henkirikos.....	143
Lapsuusajan kasautuvat haitalliset kokemukset	150

11. Ryöstösurmat.....	155
Helsinki 2020 – Vallilan tappo	155
Helsinki 2023 – Myllypuron asuntosurma	158
Väkivaltaiset ryöstöt.....	163
12. Nöyryyttävä ja sadistinen väkivalta	167
Helsinki 2020 – Koskelan murha	167
Sadismi ja alistava nöyryytysväkivalta	184
Rikos ja rangaistus.....	187
Vankeusaika.....	192
Alaikäisen vankila-arki	195
Rikosten uusiminen.....	199
Tahdosta riippumaton hoito	203
Valtion koulukoti	205
13. Katujengeihin liittyvä väkivalta	211
Helsinki 2021 – Tappo rautatieasemalla	211
Katujengit ja Crime as a Service -ilmiö.....	215
14. Väkivaltaisen materiaalin riskit	219
Pyhtää 2023 – Selittämätön surma omakotitalossa	219
Väkivaltamateriaalin vaikutukset ja riskit	227
The Com -verkosto	230
15. Koulusurmat	235
Vantaa 2024 – Viertolan kouluampuminen.....	235
Kouluampumiset ja muut koulusurmat	244

16. Mielentilan tutkiminen	251
litti 2025 – Henkirikos yksityisasunnossa.....	251
Mielentilatutkimus alaikäiselle.....	255
17. Onko tässä ajassa jokin pielessä?	259
Nuorten mielenterveysongelmat	259
Pakkomielle kuulusuudesta	262
Lasten vaarallisuus muuttunut	264
Auktoriteettittomuuden aika.....	268
18. Henkirikosten ennaltaehkäisy.....	271
Onko mitään tehtävissä?	271
Sijaishuolto paisuu oireilevista lapsista	273
Vankilaan vai lastensuojelulaitokseen.....	279
Pirstaleinen auttamisjärjestelmä.....	285
Päihdepalvelut, joita ei ollut	290
Koulumaailma velloo haasteissa	293
Käytöshäiriö – ja voitaisiinko sitä hoitaa?.....	297
19. Uhrien omaisten asema.....	301
Imatra 2000 – Eveliina Lappalaisen surma.....	301
Omaisten päättymätön piina.....	309
Lopuksi	313
Lähteet käsittelyjärjestyksessä:.....	318

ESIPUHE

Jokainen henkirikos on tragedia, jossa uhrin elämä katkeaa liian aikaisin. Samalla se on aina yhteiskunnalle epäonnistuminen josakin. Mutta kun alaikäinen tappaa, menetys on tietyllä tapaa moninkertainen, sillä uhrina on usein tekijän ikätoveri. Jäljelle jää surevia vanhempia, sisaruksia ja muita omaisia sekä uhrin että tekijän puolelta. Joskus suru on omaisille ylitsepääsemätöntä. Työpaikkoja menetetään, perheitä hajoaa, terveydentiloja romahtaa. Uhrien omaiset jäävät yksin oikeusprosessin, kuolemasta aiheutuvien kulujen ja median uutisoinnin keskelle. Tekijöiden vanhemmat häpeävät ja tuntevat syyllisyyttä. Heidä kritisoidaan kasvattajina keskustelupalstoilla, ja he saattavat menettää kasvonsa yhteisössään. Alaikäiset tekijät jäävät ilman mahdollisuutta normaaliin nuoruuteen ja usein myös kunnolliseen tulevaisuuteen.

Viimeisen parin vuosikymmenen aikana on tapahtunut useita suurta mediahuomiota saaneita alaikäisten tekemiä henkirikoksia. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi Heinojen kaksoismurha, Eve-liina Lappalaisen surma, Koskelan murha sekä Viertolan kouluampuminen. Tapauksia on Suomessa tyypillisesti korkeintaan muutama vuodessa, mutta sekin on liikaa.

Olen kirjoittanut rikostoimittajana alaikäisten tekemistä vakavista väkivaltarikoksista lukuisia uutisjuttuja ja seurannut aiheesta käytyä julkista keskustelua. Vaikka rikosilmiö on ollut toistuvasti uutisissa etenkin vuodesta 2020 lähtien, alaikäisiä henkirikoksentekejiä ja heidän tekojensa taustoja on Suomessa

tutkittu hyvin vähän. Siihen on vaikuttanut ennen kaikkea se, että alaikäisten kohdalla tutkimusaineisto jäisi varsin niukaksi.

Käyn tässä kirjassa läpi alaikäisten tekemiä henkirikoksia 1980-luvulta 2020-luvulle. Olen pyrkinyt valitsemaan esimerkitapauksiksi erityyppisiä rikoksia kultakin vuosikymmeneltä ja kertomaan oleelliset tiedot niiden erityispiirteistä sekä tekojen taustoista ja mahdollisista tai varmennetuista motiiveista. Lisäksi käyn läpi teoista langetettuja tuomioita ja tapauksiin kohdistunutta uutisointia.

Toinen merkittävä valintaperuste on ollut se, kuinka paljon aineistoa rikoksista on ollut saatavissa julkisista lähteistä. Monet alaikäisten tekemiä henkirikoksia koskevat esitutkintapöytäkirjat on määrätty kokonaisuudessaan salaisiksi.

Jokaisen rikostapauksen yhteydessä käsittelen yhtä kirjan aihepiiriin liittyvää teemaa yleisellä tasolla. Valitulla teemalla ei siis pyritä selittämään nimenomaisesti kyseisessä luvussa mainittua henkirikosta tai sen taustatekijöitä. Sama koskee myös kirjaan haastattelemini asiantuntijoiden lausuntoja. He eivät kommentoi yksittäisiä rikostapauksia tai niiden tekijöitä vaan pohtivat aihepiiriä aina laajemmassa viitekehyksessä.

Lapsen ja nuoren välisen rajan määrittely on haastavaa ja tilannekohtaista, ja esimerkiksi lääketieteessä ja lainsäädännössä termeillä viitataan hieman eri asioihin. Suomen lastensuojelulaissa ja Yhdistyneiden kansakuntien Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa lapsi määritellään alle 18-vuotiaaksi henkilöksi. Toisaalta esimerkiksi lääketieteellinen sivusto Duodecim Terveyskirjasto kuvailee 12–18-vuotiaita nuoriksi. Niinpä tässäkin kirjassa näiden sanojen merkitykset voivat vaihdella hieman riippuen siitä, kuka puhuu ja millaisessa asiayhteydessä.

Suomalaisessa rikosjournalismissa nykyiseksi käytännöksi on vakiintunut, että rikoksesta tuomittujen alaikäisten nimiä ei julkaista mediassa edes vakavimmissa mahdollisissa rikoksissa. Noudatan tässä kirjassa samaa periaatetta. Poikkeuksen teen tapauksissa, joissa tiedän saman henkilön myöhemmin

täysi-ikäisenä saaneen vähintään kahden vuoden pituisen vankeustuomion vakavasta rikoksesta. Muutamista kirjassa esiin tuoduista henkirikoksista on tuomittu myös täysi-ikäisiä tekijöitä. Heidän nimensä mainitsen.

Tämän kirjan tarkoituksena ei ole pelotella tai luoda uhkakuvaa alaikäisten tekemistä henkirikoksista – rikosilmioistä, joka muodostaa marginaalisen osan Suomen henkirikollisuudesta. Tarkoitus ei ole myöskään puolustella tekoja tai vähätellä tekijöiden vastuuta. Käsittelen kirjassa erilaisia henkirikosten ja väkivaltaisen käytöksen taustalla vaikuttavia syitä, jotta ymmärrys ja kokonaiskuva alaikäisten henkirikollisuudesta paranisi.

Tavoitteenani on avata mahdollisimman yleistajuisesti sitä, mitä alaikäisten tekemistä henkirikoksista, yleisemmin väkivaltaisesta käyttäytymisestä sekä tekojen ja tekijöiden taustoista tiedetään – ja mitä aiheesta kenties tulisi tietää nykyistä paremmin.

Olen haastatellut kymmeniä Suomen parhaita asiantuntijoita. Oikeuspsykologian, nuorisopsykiatrian, poliisin, lastensuojelun ja nuorisotyön asiantuntijoiden kokemus yhdessä tapausesimerkkien kanssa auttavat valottamaan sitä, millaiset asiat saattavat saada lapsen käyttäytymään väkivaltaisesti tai poikkeuksellisisa ääritapauksissa jopa tappamaan.

Lisäksi avaan sitä, millainen rikosprosessi vankeusaikoinen tai suljettuine lastensuojelulaitoksineen on alaikäisille tekijöille nykypäivän Suomessa.

Kaiken edellä mainitun tarkoituksena on pohtia, mitä aikuiset voisivat niin kasvattajina, nuorten kanssa työskentelevinä ammattilaisina kuin päättäjinäkin tehdä toisin, jotta henkirikoksia ja muita alaikäisten tekemiä vakavia väkivaltarikoksia voitaisiin ennaltaehkäistä nykyistä paremmin.

1.

HENKIRIKOKSET 1980-LUVULTA 2020-LUVULLE

Helsinki 1980 – Murha alikulkutunnelissa

On lokakuinen perjantai-iltapäivä, kun 30-vuotias mies lähtee kaupungille. Hän on kahden tyttären isä, ammatiltaan aputyö-mies rakennustyömaalla. Vuosia aiemmin hän on päätenyt asu-museroon vaimostaan ja muuttanut pois perheen kodista. Viime kesästä alkaen hän on asunut äitinsä luona Helsingin kantakau-pungissa.

Mies ja hänen äitinsä astuvat bussiin, jonka suuntana on linja-autoasema Kampissa. Sieltä äidin on määrä jatkaa matkaa viikon-lopuksi Porvooseen. Mies jää kyydistä jo Mannerheimintiellä Messuhallin kohdalla. Nykyään rakennus tunnetaan Töölön kisa-hallina. Ennen kuin mies hyppää pois bussista, hän kertoo äidil-leen menevänsä parturiin ja myöhemmin ehkä ravintolaankin.

Kun äiti maanantaina saapuu kotiin, keittiönpöydällä on lauan-tain sanomalehti. Sunnuntain lehti odottaa noutajaansa eteisessä postiluukun alapuolella. Jääkaapissa on leipää, maitoa, juustoa, makkaraa ja sardiineja. Asuntoon on ilmestynyt viinipullo, joka on juotu tyhjäksi. Äiti ei sitä vielä tiedä, mutta sunnuntaina aamu-päivällä ohikulkija on löytänyt hänen poikansa kuolleena.

*

Kuolemaansa edeltäneenä lauantaina mies oli viettänyt aikaa Ravintola Kampissa kolmen ystävänsä kanssa. Salomonkatu

1:ssä sijaitseva 300-paikkainen noutopöytäravintola oli ollut 1970-luvulta alkaen suosittu illanviettopaikka Helsingin keskustassa. Ravintola mainosti itseään viihtyisäksi nykyihmisen ruokapaikaksi. Sieltä sai konstailematonta suomalaista perinneruokaa. Ravintolasta mies siirtyi iltapäivän aikana ystäviensä kanssa läheiseen Arkadiankadun alikulkutunneliin juomaan viinaksia, joita eräs kavereista oli ostanut. Alkuiltaan mennessä 30-vuotiaan miehen ystävät poistuivat yksitellen paikalta. Humaltunut mies jäi tunneliin yksin.

Rautatietunneli sijaitsi Helsingin keskustassa ja alitti Arkadiankadun. Sen läpi oli aiemmin kulkenut tavararaide Töölön tavara-asemalta Länsisatamaan. Vuonna 1980 tunneli oli kuitenkin poistettu jo raidekäytöstä.

Sen lähistöllä sijaitsi muun muassa 1970-luvulta aina vuoteen 2001 saakka kesäravintola Pikkuparlamentti, jonka tilalle tulisi myöhemmin eduskunnan lisärakennus Pikkuparlamentti. Vanhassa ratakuilussa kulkee tätä nykyä kevyen liikenteen väylä Baana. Lähialueelta tulisi katoamaan myös Töölön tavara-asema makasiineineen. Tänä päivänä sen paikalla ovat muun muassa Kansalaistori, Musiikkitalo ja keskustakirjasto Oodi.

*

Sunnuntaina aamupäivällä ohikulkija löysi 30-vuotiaan miehen tunnelista. Mies makasi sen sivulla kulkevassa ojassa veristen kivenmurikoiden päällä. Miehen kasvot osoittivat kohti tunnelin harmaata kattoa. Ohikulkija ilmoitti asiasta poliisille, joka aloitti kuolemasta henkirikostutkinnan.

Uhrin alta noin metrin syvyydestä ja puolisen metriä leveästä ojasta löytyi kaksi Valintatalon muovipussia. Lähistöllä lojui Colt-tupakansytytin ja lasinsirpaleita rikkoutuneesta Coca Cola-pullostasta. Uhrin alla tai ympärillä oli yhteensä 33 kivenmurikkaa. Suuri osa niistä oli kannettu paikalle varta vasten 25 metrin säteeltä tunnelin ulkopuolelta. Poliisi päätteli asian siitä, että maassa oli kivenmuotoisia kuoppia. Suurimmat kivet painoivat jopa 18 kiloa.

Miehen päässä ja eri puolilla kehoa oli runsaasti ruhjeita ja mustelmia. Peruskuolinsyyksi todettiin iskun aiheuttama kallonmurtuma aivoruhjeineen. Se oli aiheuttanut tajunnanmenetyksen. Tämä puolestaan oli myötävaikuttanut siihen, että mies oli kuollut tukehtumiseen nieltyään muun muassa kuravettä.

Esitutinnan alkumetreillä poliisilla ei ollut tapauksessa epäilyjä. Ruumiin löytymispäivänä sunnuntaina poliisi antoi henkirikoksesta lehdistölle ensimmäisen tiedotteen. Torstaina poliisi tiedotti toisen kerran. Poliisin yllätykseksi sille tulleet yleisövihjeet osoittivat kahden helsinkiläisen koululaisen suuntaan. Kun uhrin löytymisestä oli kulunut viikko, poliisi otti kiinni 13-vuotiaan pojan. Seuraavana päivänä se otti kiinni myös tämän 15-vuotiaan kaverin.

*

Lauantai-ilta oli alkanut kuin mikä tahansa muu viikonloppukeillä tahansa helsinkiläisnuorilla. Iltapäivällä 13- ja 15-vuotiaat pojat olivat tavanneet toisensa keskustassa Helsingin päärautatieasemalla. He olivat vaellelleet kaupungilla, käyneet elokuva-teatteri Bristolin aulassa katselemassa mainosvalokuvia ja jutelleet noin tunnin verran läheisen kioskin myyjättären kanssa. Viiden ja kuuden välillä pojat olivat tavanneet Kampin linja-autoasemalla kaverinsa, joka oli pyytänyt tuntematonta miestä ostamaan seurueelle keskikaljaa. Tämä haki pojille 16 pulloa Viapori-olutta. Poikien kaveri poistui paikalta, ja he itse suuntasivat kaljapullot Valintatalon muovikasseissa kilisten läheiseen Arkadiankadun alikulkutunneliin juomaan oluitaan. Tunnelissa tuuli lokakuaiselle Helsingille ominaiseen tapaan voimakkaasti. Siitä huolimatta se oli suosittu ryypiskelypaikka. Kun pojat saapuivat tunneliin, sen toisessa päässä makasi liki sammunut mies. Pojat kysyivät tältä pullonavaajaa. Mies vastasi jotakin, mutta pojat eivät saaneet sanoista selvää.

Hämärän peitossa on, kumman pojan aloitteesta tapahtumat käynnistyivät. 15-vuotiaan mukaan nuorempi poika olisi

pummannut mieheltä rahaa. Kun rahaa ei löytynyt, poika oli lyönyt miestä limupullolla päähän. 13-vuotiaan pojan mielestä vanhempi poika olisi ensin ehdottanut, että he veisivät mieheltä rahat.

Joka tapauksessa pian ensikontaktin jälkeen pojat aloittivat väkivallan. 13-vuotias poika löi miestä lasisella limupullolla takaraivoon. Vanhempi poika jatkoi väkivaltaa heittämällä miestä kivillä. Kohta myös nuorempi pojista alkoi kivittää uhria. Tämän jälkeen 13-vuotias poika vieritti miehen ratapenkereen ja tunnelin seinän väliseen ojaan, jossa kulki vettä. Mies jäi makaamaan sen pohjalle vatsalleen. Pojat kantoivat tunnelin ulkopuolelta kiviä ja pudottivat niitä ojassa makaavaa uhria kohti. 15-vuotias poika astui seisomaan miehen selän päälle. Nuorempi pojista kantoi paikalle aiempaa isomman kiven. Hän pudotti sen kasvojensa korkeudelta miehen päähän. Tämän jälkeen mies ei enää liikkunut.

Väkivallan aikana tunneliin ehti tulla pimeää. Pojat valaisivat ojaa tupakansytyttimellä nähdäkseen, miltä mies näytti ja missä tämän pää sijaitsi. Liekin valossa pojat jatkoivat kivien heittelyä yrittäen osua uhrinsa päähän. Sitten he kävelivät läheiseen Ravintola Kamppiin ja pesivät kätensä sen vessassa. Pojat palasivat tunneliin ja heittivät miehen päälle vielä muutamia kiviä sekä olutpulloja. Kun tunneliin saapumisesta oli kulunut pari tuntia, pojat poistuivat paikalta. He jättivät uhrin makaamaan henkitorissaan ojaan.

*

Kello 20.20 nuorempi pojista leimasi junassa lasten sarjalipun. Hän saapui äitinsä luo Pohjois-Helsinkiin juuri puoli yhdeksän uutisten alkaessa. Poika oli mutainen ja väitti äidilleen joutuneensa pahoinpidellyksi Kaisaniemessä. Hän valitti vatsaansa, meni kylpyyn ja sen jälkeen suoraan nukkumaan. Lauantai-illan ja koko sunnuntain poika vietti kotona, mikä ihmetytti äitiä, sillä poika ei ollut viihtynyt viime aikoina perheenjäsentensä seurassa.

Siskon mukaan hänen veljensä käyttäytymisessä ei ollut ollut juuri mitään ongelmia ennen kuin perheen isä oli kuollut yllättäen noin vuotta aiemmin. Sen jälkeen pojasta oli tullut ”kovis”, ja hän oli alkanut liikkua kaupungilla jengeissä. Poika oli ollut myös öitä poissa kotoa. Edeltävänä kesänä hän oli ollut perheeltään kateissa kaksi viikkoa. Syksyn aikana poika oli lintsannut paljon koulusta. Noin kolme viikkoa ennen henkirikosta poika oli sytyttänyt kotinsa parvekkeella tulipalon sanomalehdistä. Samana päivänä hän oli pahoinpidellyt äitiään, koska tällä ei ollut antaa pojalle rahaa. Äiti oli ollut poikansa käytöksestä yhteydessä lastensuojeluvirastoon. Poika otettiin huolestuneen äidin pyynnöstä lastensuojeluviraston tutkinta-asemalle maanantaina 20. lokakuuta, kaksi vuorokautta alikulkutunnelissa tapahtuneen surman jälkeen. Äiti ei vielä tiennyt, että poikaa tultaisiin epäilemään henkirikoksesta.

*

15-vuotias poika saapui lauantai-iltana äitinsä ja tämän miesystävän luo Ylen puoli yhdeksän uutisten alettua. Pojan vanhemmat olivat eronneet vuosia aiemmin. Viimeisen kahden vuoden ajan hän oli asunut isänsä luona, josta oli tullut hänen holhoojansa. Viikonloppuisin pojalla oli ollut tapana käydä äitinsä luona. Äiti ihmetteli pojan aikaista kotiintuloa, sillä yleensä tämä saapui vasta tunteja myöhemmin. Muutoin äiti ei huomannut pojan olemuksessa tai käytöksessä mitään erikoista. Poikkeuksena olivat painajaiset, joita poika näki tapahtuneen jälkeen. Kun poika sunnuntai-iltana saapui isänsä luokse, tämäkään ei huomannut lapsessaan mitään tavanomaisesta poikkeavaa. Poikaa ei ollut rekisteröity rikoksista. Hän oli yleensä saanut vanhemmiltaan viikkorahaa, mutta lokakuussa sitä ei ollut herunut. Isä oli epäillyt pojan ostavan rahoilla keskikaljaa.

*

Poliisi suoritti tapauksessa esitutinnan ja epäili henkirikoksesta kumpaakin pojista. Oikeuteen asia eteni kuitenkin vain 15-vuotiaan osalta. Vuonna 1980 laki oli rikosvastuun ikärajan suhteen sama kuin nykyään: nuori oli rikosoikeudellisessa vastuussa teostaan vasta 15 vuotta täytettyään. Näin ollen 13-vuotias tekijä ei päätynyt oikeuden eteen, vaan lastensuojelu otti hänet vastatakseen. Esitutkinnassa kumpikin pojista kiisti, että heidän tarkoituksenaan olisi ollut surmata mies. Poikien mukaan kivien heittelyn tavoitteena oli ollut miehen pökerryttäminen, jotta tältä olisi ollut helpompi viedä rahat.

Nuorempi poika mainitsi poliisikuulustelussa katuvansa tekoa. Heti henkirikoksen jälkeisellä viikolla hänellä oli ollut paha olla. Poika esitti, että hänen kaverinsa olisi ollut suuremmassa vastuussa tehdystä väkivallasta.

”Mäkin niitä kiviä aika paljon heitin, mut en ihan niin paljon ku [15-vuotias]. Mä kannoin niitä siihen sieltä ulkopuolelta”, hän kertoi poliisille.

Pojan mukaan kiviä oli heitetty tarkoituksella kohti uhrin päätä. Poika myönsi kivittämisen aikana ajatelleensa, että mies saattaisi jopa kuolla. Hän oli pitänyt ajatuksensa kuitenkin itsellään. Poika ei osannut selittää, miksi kivittäminen oli aloitettu.

”Kai siksi, ku oltiin niin kännissä”, poika sanoi.

15-vuotias poika sai Helsingin raastuvanoikeudessa vastattavakseen murhasyytteen. Tuomioistuin kulkee nykyään nimellä Helsingin kärjäoikeus. Poika vaati ensin raastuvanoikeudessa ja myöhemmin hovioikeudessa, että syyte murhasta hylättäisiin. Hän katsoi syyllistyneensä sen sijaan törkeään pahoinpitelyyn ja kuolemantuottamukseen. Poika myönsi pahoinpitelyn olleen hyvin törkeää mutta vetosi siihen, ettei hän ollut ajatellut teon johtavan uhrin kuolemaan. Pojan mukaan aloitteentekijänä ja aktiivisempana toimijana väkivallassa olisi toiminut 13-vuotias. Hän ei ollut uskaltanut puuttua siihen, koska olisi muuten ”itse ollut teho-osastolla”. 15-vuotias selitti pelänneensä, että pojan vanhemmat ystävät hakkaisivat hänet myöhemmin, ellei hän

tekisi kuten kaverinsa. Poika esitti näkemyksensä toimintansa taustoista valituksessaan hovioikeudelle.

”Motivointina tässä ei ole minulla ollut suinkaan pahoinpitelytarkoitus vaan ennen kaikkea pelko, että toverini ei hyväksyisi passiivista olemistani. Tämä tietenkin aikuiselle saattaa tuntua erittäin käsittämättömältä, mutta täytyy ottaa huomioon keskenkasvuisen pojan psyyke”, valituksessa kuvailtiin.

Pojan asianajajan oikeudelle siteeraaman mielentilatutkimuksen mukaan pojalla oli mielikuvissaan voimaa, valtaa ja pelottomuutta, mutta todellisuudessa tämä yritti peittää niillä ”verrattain voimakkaita pehmeitä piirteitään sekä turvallisuuden ja läheisyyden tarpeita”. Poika oli ihannoinut tovereissaan kovuutta ja uskallusta ja pelännyt, että 13-vuotias kaveri pitäisi häntä pelkurina. Syyksi tälle 15-vuotiaan asianajaja mainitsi sen, että poika oli kertomansa mukaan todistanut lapsena väkivaltaa.

”Ilmeisesti hän ei ole pystynyt itse tässä tapauksessa tunteitaan kestämaan ja tuomaan julki ja on ratkaissut sitten sisäisen ristiriitiansa aktiivisuudella ja samastumalla pahoinpitelijään, niin että oli mennyt tämän väkivaltaiseen toimintaan”, asianajaja kirjoitti oikeudelle.

Myöhemmässä kirjelmässään tuomioistuimelle hän kuvaili, että poika oli teon jälkeen kehittynyt huomattavasti, kypsynyt ja tullut nuoreksi, jolla oli mahdollisuus positiiviseen ennusteeseen.

Helsingin raastuvanoikeus katsoi tuomiossaan, että 15-vuotias surmasi uhrin tahallaan yhdessä 13-vuotiaan pojan kanssa. Teko oli erityisen raaka ja julma. Mielentilatutkimuksen perusteella poika oli teon aikana täyttä ymmärrystä vailla. Tänä päivänä puhuttaisiin alentuneesta syyntakeisuudesta. Hänet tuomittiin täyttä ymmärrystä vailla tehdystä murhasta seitsemän vuoden vankeuteen ensin raastuvassa ja myöhemmin hovioikeudessa. Poika haki ja sai korkeimmasta oikeudesta valitusluvan. Korkein oikeus ei kuitenkaan muuttanut alempien oikeusasteiden murhattuomiota. Se ainoastaan alensi elatusapua, joka 15-vuotias poika velvoitettiin maksamaan uhrin kahdelle alaikäiselle tyttärelle.

Elatusapua määrättiin 150 markkaa kuukaudessa kummallekin kouluikäiselle lapselle, jotka olivat jääneet isättömiksi. Tilastokeskuksen rahanarvon muuntimen perusteella summa vastasi vuonna 2025 noin 90 euroa.

*

Yksitoista päivää henkirikoksen jälkeen poliisi oli tiedottanut ottaneensa kiinni 13- ja 15-vuotiaat koulupojat Arkadian tunnelisurmasta epäiltyinä. Helsingin Sanomat uutisoi 29. lokakuuta 1980, että poliisi oli huolissaan nuorten väkivallanteoista ja niiden raaistumisesta.

”Teoilta puuttuu usein vaikutin ja siksi kehitys on hälyttävä”, lehdessä kirjoitettiin.

Tapauksen tutkinnanjohtajana toiminut kokenut väkivaltaosaston tutkija Väinö Rantio kuvaili surmaa murheelliseksi ennätykseksi Helsingin rikostilastoissa. Rantion lehdelle kertoman mukaan pääkaupungissa ei olisi aiemmin pidätetty yhtä nuoria henkilöitä henkirikoksesta epäiltyinä.

Alaikäisten henkirikokset ennen ja nyt

Alaikäisten tekemiä henkirikoksia tapahtuu Suomessa yleensä korkeintaan muutamia vuodessa. Poliisihallituksen tilaston perusteella esimerkiksi vuodesta 2007 alkaen henkirikoksesta on epäilty tyypillisesti yhdestä kolmeen alaikäistä vuosittain. Joinain vuosina alaikäisten henkirikoksia ei ole tapahtunut lainkaan. Tämä oli tilanne ainakin vuosina 2008, 2019 ja 2022. Toisaalta samaisen tilaston mukaan esimerkiksi vuosina 2020 ja 2021 henkirikoksesta epäiltiin kumpanakin vuonna seitsemää alaikäistä. Vuonna 2025 poliisin tietoon tuli yksi alaikäisen tekemä henkirikos.

Vuosien 2007 ja 2025 välillä poliisi on epäillyt murhasta kaikkiaan 23:a ja taposta 24 alaikäistä henkilöä. Nämä poliisihallituksen vuodesta 2007 alkaen pitämään tilastoon pohjaavat luvut

kuvaavat poliisille ilmoitetuista henkirikoksista epäiltyjen henkilöiden määrää, ja itse henkirikosten lukumäärä on niitä pienempi.

Kuluneiden 18 vuoden aikana poliisi on siis epäillyt henkirikoksesta kaikkiaan 47 alaikäistä.

Tilastokeskuksen rikos- ja pakkokeinotilaston perusteella vuosina 1980–2024 henkirikoksesta epäiltyjä 15–17-vuotiaita on ollut yhteensä 130. Samalla aikavälillä alle 15-vuotiaita epäiltyjä on ollut yhteensä 23. Näiden 44 vuoden aikana Suomessa on siis ollut 153 alaikäistä, jotka ovat olleet henkirikoksesta epäillyn asemassa. Kyseinen tilasto koskee *selvitetyistä* rikoksista epäiltyjä rikosnimikkeittäin, ja sen luvut voivat poiketa poliisihallituksen tiedoista. Kummastakaan tilastosta ei selviä, kuinka moni epäillyistä on tuomittu henkirikoksesta.

Kriminologian tutkija Matti Näsi Helsingin yliopistosta kertoo, että pidemmällä aikavälillä alaikäisten henkirikollisuus Suomessa on vähentynyt. 1980-luvulta aina 2000-luvun alkuvuosille saakka alaikäisten tekemiä henkirikoksia oli nykyistä enemmän. Näsi uskoo, että tämän taustalla on ollut isompi muutos nuorisokulttuurissa. Perinteinen nuorisokulttuuri on pirstaloitunut ja ihmisten ajankäyttötavat muuttuneet. Aiempina vuosikymmeninä vietettiin enemmän aikaa julkisessa tilassa kuin nykyään. Nuoret kokoontuivat yhteen toreilla ympäri Suomea nauttimaan alkoholia. Pienet paikkakunnat eivät olleet tyhjentyneet lapsiperheistä ja nuorista. Tätä nykyä maaseudulla on paikkakuntia, joissa ei edes välttämättä ole riittävästi nuoria, että he voisivat kokoontua viettämään yhdessä aikaa.

”Nykytällaista nuorisokulttuuria ei samalla tavalla enää ole. 2000-luvun aikana se on mennyt siihen, että nuoret ovat enemmän kotona ja käyttävät vähemmän päihteitä”, Näsi sanoo.

Nuorten väkivalta on monesti ryhmässä tapahtuvaa toimintaa. Alaikäisten tekemiin henkirikoksiin liittyvät useimmiten päihteet, aivan kuten aikuistenkin tapauksissa. Kun alkoholin käyttö ja ikätovereiden kanssa vietetty aika vähenevät, väkivallan eskalaatioiden riski pienenee.

Vuosituhanne vaihteen tienoilla alaikäisten henkirikollisuudessa tapahtui jotakin selittämätöntä, kun teoissa näkyi muuttaman vuoden ajan selkeä piikki. Tilastokeskuksen rikos- ja pakkokeinotilaston perusteella vuosien 1999 ja 2002 välillä alaikäisiä henkirikoksesta epäiltyjä oli yhteensä 39. Jonkinlainen väkivallan ennätysvuosi vaikuttaisi olleen 2002, jolloin henkirikoksesta epäiltiin kaikkiaan kahtatoista alaikäistä. Kyseinen tilasto tosin mittaa selvitettyihin rikoksiin syyllisiksi epäiltyjä, joten teko on voinut tulla poliisin tietoon joko vuonna 2002 tai jo sitä aiemmin.

”Asiaa on tarkasteltu, mutta piikille ei ole löytynyt selitystä. Joskus voi olla kyse vain sattumastakin”, Näsi sanoo.

Kriminaali- ja oikeuspsykologian dosentti Helinä Häkkänen ja neuropsykologian erikoispsykologi Camilla Hagelstam ovat tutkineet alaikäisiä, jotka syyllistyivät henkirikokseen juuri vuosituhanne vaihteen tienoilla. Tutkimuksella pyrittiin taustoittamaan rikosilmiötä, jossa nuorten tekemät henkirikokset lisääntyivät selvästi vuodesta 1999 lähtien, mikä poikkesi muista ikäryhmistä. Jo vuoden 1998 viimeisen neljän kuukauden aikana tapahtui ainakin kolme alaikäisten tekemää henkirikosta. Niistä Kotkassa ja Hyvinkäällä tapahtuneita murhia käsitellään tulevissa luvuissa.

Nuorten tekemät henkirikokset olivat vuosituhanne vaihteessa myös näkyvästi esillä julkisuudessa. Erityisesti vuonna 2001 julkisuudessa puhuttiin paljon nuorten tekemistä henkirikoksista ja niiden syistä. Tuolloin tapahtui muun muassa poikkeuksellinen Heinojen pariskunnan kaksoismurha, jonka tekijöinä oli kolme alaikäistä ja yksi 18-vuotias.

Häkkäsen ja Hagelstamin tarkoituksena oli selvittää nuorten tekemien henkirikosten tekotapoja ja taustoja. Keskusrikospoliisin *Rikostutkimus 2002* -julkaisuun tehdyssä tutkimuksessa verrattiin henkirikoksesta vuosina 1999–2001 ja vuosina

1990–1998 epäiltyjen nuorten taustoja toisiinsa. Aineistona käytettiin 50 henkirikostapausta, joissa enintään 18-vuotiaita epäiltyjä oli yhteensä 57.

Tutkimuksessa todettiin, että henkirikoksesta epäiltyjen nuorten piirteet olivat muuttuneet selvästi verrattuna aiempaan. Oleellisin muutos oli se, että ongelmataustaisten nuorten osuus epäillyistä oli merkittävästi vähentynyt. Vuosina 1999–2001 henkirikoksen tehneet nuoret olivat aiempaa useammin niin sanottujen tavallisten perheiden tavallisia lapsia. Tutkimuksessa ”tavalliseksi” oli määritelty sellaiset perheet, joissa ei ollut ollut perheväkivaltaa, lapsi ei ollut ollut sijoitettuna laitokseen tai sijaisperheeseen, eikä vanhemmilla ollut rikollista taustaa tai päihderiippuvuutta. Vuosina 1999–2001 tämänkaltaisista niin sanotuista tavallisista perheistä tulevien nuorten tekijöiden osuus nousi 21 prosentista 50 prosenttiin.

”Viime vuosina henkirikoksiin syyllistyneitä nuoria ei näin voida pääsääntöisesti pitää moniongelmaisista perhetaustoista tulevina”, tutkimuksessa summattiin.

Myös nuoret itse olivat yhä useammin niin sanotusti tavallisia nuoria, joiden elämään ei ollut kuulunut laitossijoitusta, erityisopetusta, koulupudokkuutta, rikostaustaa tai todettuja mielenterveysongelmia. Tavallisiksi nuoriksi määriteltyjen tekijöiden osuus oli vuosina 1999–2001 henkirikoksen tehneissä nousut 44 prosenttiin, kun aiemmin luku oli ollut vain 13 prosenttia.

Tutkimuksessa havaittiin muutakin uudenlaista kehitystä. Epäillyillä oli aiempaa harvemmin mielenterveyden häiriöitä tai päihderiippuvuutta. Liki puolet tekijöistä ei ollut kärsinyt näistä ongelmista, kun aiemmin vastaava luku oli ollut vain 26 prosenttia. Uutta oli myös se, että nuoret käyttivät aiempaa useammin vakavaa väkivaltaa saadakseen rahaa tai tavaroita. Nuoret olivat ottaneet rikoksilleen mallia esimerkiksi väkivaltavihteestä. Tutkijat kuvailivat julkaisussa pitävänsä uusia suuntauksia erittäin huolestuttavina. Nuorten väkivaltaa oli tuohon mennessä selitetty perinteisesti sillä, että tekijä oli joutunut elämänsä aikana

itse kokemaan väkivaltaa tai tullut kotona laiminlyödyksi. Tutkimuksen perusteella ilmiössä oli havaittavissa muutos, johon aiempi selitys ei enää välttämättä sopinut. Tulokset viittasivat siihen, että alaikäisten tekemään väkivaltaan puuttumiseksi tarvittiin Suomessa uusia keinoja. Tutkijoiden mukaan uusien tietojen valossa ei enää tuntunut sopivalta keskittyä vain nuorten tekijöiden perheisiin ja syyttää yksinomaan vanhempia tai huoltajia laiminlyönnistä.

”Huolimatta kiireisessä yhteiskunnassamme vallitsevista yksilöllisyyttä korostavista elämänarvoista, varhaista puuttumista ja ohjaamista voidaan yhä enemmän pitää meidän jokaisen vastuuna”, tutkimuksessa todettiin.

2000-luvun alun jälkeen alaikäisten tekemien henkirikosten määrä kääntyi laskuun vuonna 2003. Korona-pandemian aikaan vuosina 2020 ja 2021 luvut nousivat jälleen. Poliisin tilastojen perusteella henkirikoksesta epäiltiin kumpanakin peräkkäisenä vuonna seitsemää alaikäistä. Esimerkiksi Helsingissä tapahtui kolme alaikäisten tekemää henkirikosta vain puolen vuoden sisään loppuvuoden 2020 ja kevään 2021 välillä. Myös henkirikosten yritysten määrä lisääntyi.

Mediassa noteerattiin erityisesti Helsingin Koskelassa joulukuussa 2020 tapahtunut poikkeuksellinen henkirikos, jossa kolme 16-vuotiasta poikaa pahoinpiteli samanikäisen kaverinsa hengiltä erityisen julmalla ja raa’alla tavalla. Kaikki kolme tekijää tuomittiin myöhemmin murhasta.

”Alaikäisten raaka väkivalta on lisääntynyt Suomessa – nämä 7 tapausta kertovat synkstä ilmiöstä”, kirjoitin itse Ilta-Sanomissa julkaistussa jutussa huhtikuussa 2021. Artikkelini käsitteli henkirikosten lisäksi niiden yrityksiä. Siinä Helsingin poliisilaitoksen tuolloinen nuorisoryhmän tutkinnanjohtaja Marko Forss kertoi uskovansa, että nuorten vakavien väkivaltarikosten lisääntymisen taustalla vaikuttivat osaltaan korona-ajan aiheuttama tylsyys ja tekemisen puute sekä huumausaineet ja mielenterveysongelmat, jotka kaikki saattoivat osittain linkittyä toisiinsa.

TIETOKIRJA LASTEN JA NUORTEN TEKEMISTÄ HENKIRIKOKSISTA JA NIIDEN TAUSTOISTA SUOMESSA 1980-LUVULTA NYKYPÄIVÄÄN

Joulukuussa 2020 kolme 16-vuotiaasta poikaa surmasi samanikäisen kaverinsa Helsingin Koskelassa erityisen raa'alla ja julmalla tavalla. Huhtikuussa 2024 koko Suomi järkyttyi jälleen, kun 12-vuotias poika ampui Vantaalla kolmea ikätoveriaan luokkahuoneessa. Yksi uhreista kuoli ja kaksi loukkaantui.

Tapaukset ovat vain kaksi surullista esimerkkiä alaikäisten tekemistä henkirikoksista Suomessa. Etenkin viime vuosina alaikäisten vakavasta väkivallasta on uutisoitu toistuvasti.

Tämä tietokirja hyödyntää aihepiiriin erikoistuneiden asiantuntijoiden näkemyksiä etsiessään vastauksia kysymyksiin, miksi lapsi tappaa ja mitä tekojen taustoista tiedetään. Lisäksi se kartoittaa muun muassa keinoja, miten vastaavia murhenäytelmiä voisi pyrkiä ennaltaehkäisemään.

RIIKA NYKÄNEN
on työskennellyt rikostoimittajana Helsingin Sanomissa sekä uutistoimittajana ja rikostoimittajana Ilta-Sanomissa. *Lapset jotka tappoivat* on hänen esikoisteoksensa.

KL 30.16
ISBN 978-952-850-876-2

DOCENDO
www.docendo.fi

Kirjailijakuva: Sabrina Bqain
Kansi: Jarkko Lemetyinen